

Vall de Camprodon

COMARCA :	Ripollès	
SUPERFÍCIE:	19.118 ha	
MUNICIPIS:	La unitat inclou, parcial o íntegrament, els següents municipis: Camprodon, Llanars, Molló, Pardines, Queralbs, Setcases i Vilallonga de Ter	

Figura 22.1: Vista panoràmica de la vall de Camprodon, amb el poble de Vilallonga de Ter en primer terme.

Trets distintius

- Els paisatges d'alta muntanya, alpins i subalpins, amb la presència de formes de modelat glacial i les comunitats vegetals pròpies de l'alta muntanya: boscos de pi negre, neretars i prats alpins.
- El paisatge dels fons de vall, dominat per un mosaic format per boscos de caducifolis i prats de dalla.
- La presència dels cursos fluvials del Ter i el Ritort que articulen les principals vies de comunicació i proporcionen un paisatge fluvial característic.
- Els nuclis d'Espinavell, Molló, La Roca, Abella, Setcases i Tegurà, que destaquen per la seva estructura compacta, construcció de pedra, normalment a la meitat del vessant de la muntanya, amb carrers irregulars i que tenen com a edifici principal l'església dins del mateix nucli.

Principals valors en el paisatge

- Hàbitats de la muntanya mitjana i l'alta muntanya, en bona part inclosos al PEIN.
- Una vall envoltada per cims majestuosos, travessada per cursos fluvials com el riu Ter i amb una gran varietat d'hàbitats vegetals i de cromatismes, depenent de l'estatge i de l'època de l'any.
- El valor històric i identitari de les construccions romàniques presents a la vall, com l'església de Santa Cecília de Molló o el magnífic pont Nou de Camprodon, símbol de la vila.
- Activitats agrícoles del fons de vall i de la ramaderia, així com del turisme.
- El conjunt de santuaris i ermites de la zona, com és el cas del santuari del Catllar o de l'ermita de Sant Sebastià de Molló.

Figura 22.2: Pas del riu Ter sota el pont medieval de Camprodon.

Figura 22.3: Bosc de pi negre amb neret a Ulldeter.

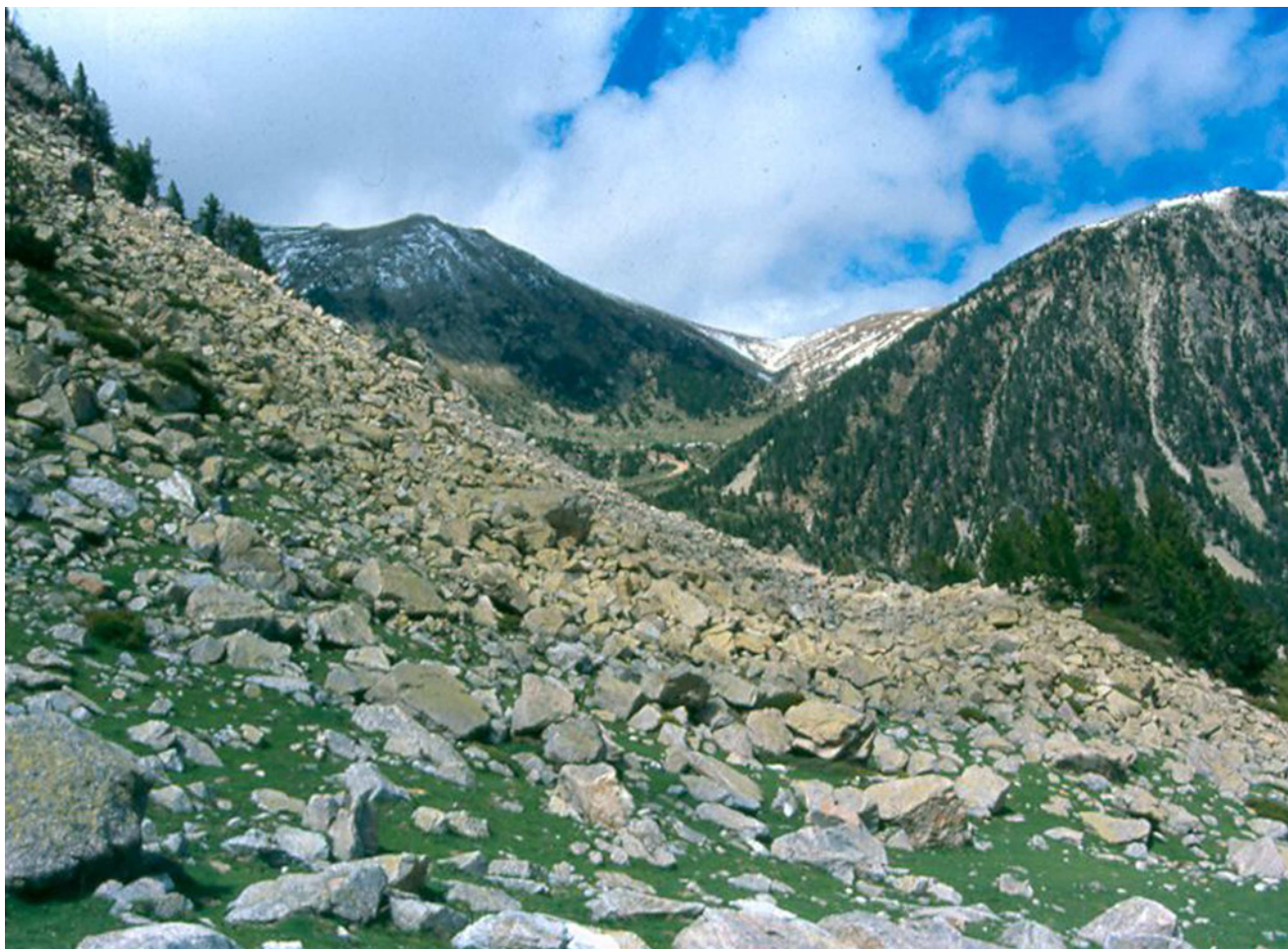

Figura 22.4: Paisatge d'alta muntanya al nord de Setcases, amb una tartera en primer pla.

Figura 22.5: El nucli de la Roca situat a dalt d'un penyal.

440000

450000

UNITAT DE PAISATGE
Vall de Camprodon

Estany de Bacivers

Rec de Coma Elmada
Ribera de R
C. Calles
Rec de Camprodon

el Tec

Torrent de Rocosa Flava

Còrrec de l'Orlligor

Ribera d'Arrelli

Torrent de la Piragola

Torrent de Casallid

Riada de Solaneta

Ciutat de Planasola

Ciutat de la Collada

Ciutat de la Guile

Torrent de l'Alxada

Torrent del Camisó

Torrent del

Setcases

Ciutat del Balaig

Torrent de l'Assoca

Torrent de l'Arribat

Torrent de l'Arribat

Molló

C-157a

C-157

Rifori

Vilallonga de Ter

Llanars

Camprodon

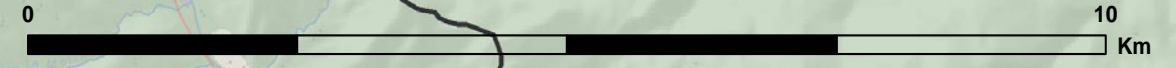
Alta Garrotxa

Pardines

Valls del Freser

Alt Ter

E 1:60.000

440000

450000

4690000

4690000

Elements naturals que constitueixen el paisatge

La Vall de Camprodon forma part del Pirineu axial i engloba l'alta vall del riu Ter. El congost del pont de la Rocassa ha esdevingut la porta d'entrada a la vall, la qual es troba perfectament delimitada per la carena que separa la conca del Ter de les del Fluvià, del Tec i del Freser. S'estructura tot seguint el riu Ter a llevant i el riu Ritort a ponent; dues vall orientades de nord a sud i unides a la zona de Camprodon. Aquestes presenten un gran nombre de tributaris ramificats que formen valls secundàries, presentant totes uns desnivells molt forts (dels 500 als 2.000 m) i uns pendents pronunciats. Les carenes de les capçaleres superen sempre els 1.000 m d'altitud i voregen els 3.000 m a la part nordoccidental.

El relleu és muntanyós i presenta una gran força visual i paisatgística, marcat fonamentalment per la carena formada pel pic de Bastiments, el pic de la Dona i la serra del Costabona, última gran elevació del Pirineu axial. El desenvolupament del modelat glacial quaternari hi és escàs, un tret molt particular i característic que el diferencia de la resta del Pirineu axial. Allà on predominen les pissarres i les fil·lites, un substrat d'alta plasticitat morfològica, el relleu hi és més suau que no pas on dominen els gneis i els granits, molt més abrupte. La morfologia glacial està representada pels circs de Concrós i Ulldeter, mentre que a l'est, a la conca del Ritort, únicament hi arribaren les manifestacions del periglaciariisme.

Les altituds més remarcables es localitzen a l'eix de muntanyes que separen el Vallespir del Ripollès, hi destaquen el pic de Bastiments, punt culminant de la Vall de Camprodon amb 2.881 metres, el pic de Roca Colom (2.510 m), les Roques Blanques (2.454 m), el puig de la

Figura 22.6: La serra del Costabona.

Figura 22.7: El riu Ter al seu pas pel municipi de Setcases.

Llosa (2.509 m) i el mateix Costabona (2.465 m). La resta de cims de major altitud es troben a la carena que separa la conca del riu Ter de la del Freser. Hi destaquen el Gra de Fajol (2.770 m), el Balandrau (2.585 m) i el puig Cerverí (2.206 m), entre altres.

La Vall de Camprodon ofereix, degut al seu relleu abrupte i muntanyós, diverses façanes paisatgístiques i múltiples conques visuals resultat de la complexa xarxa fluvial conformada pel riu Ritort i pel Ter. El primer neix a les deus d'en Sitjar, al peu del Costabona, i resta separat del riu Ter pel contrafort que crea el puig Sistra. Es caracteritza per transcórrer molt encaixat tot formant profundes i estretes valls. Presenta com a principal tributari el torrent de la Ginestosa el qual recull les aigües del sector nord-est de les Valls. Al seu torn, el riu Ter neix a Ulldeter i rep les aigües de diversos cursos fluvials, com és el cas del riu d'Abella, el riu de Carboner o el torrent de Coma de l'Orri, d'entre molts altres. El Ter configura la vall principal del territori i presenta un traçat molt sinuós i de gran bellesa estètica.

El clima és propi de l'alta muntanya als nivells més elevats i de la muntanya mitjana al fons de vall i al peu dels vessants. La relativa proximitat del mar afavoreix la precipitació orogràfica dels vents de llevant, fet que proporciona una elevada pluviometria, un aspecte que juntament amb l'altitud condiciona els tipus de vegetació que colonitzen les valls. Per sota dels 1.600 m d'altitud, on els estius no són especialment secs ni calorosos ni els hiverns extremadament freds, la vegetació dominant es constituïda pels boscos caducifolis propis del centre i nord-oest d'Europa. El màxim exponent és la fageda, la qual domina determinats indrets situats a llevant. A ponent, la roureda

de roure martinenc amb boix esdevé la comunitat forestal més estesa. A les obagues més fredes la roureda és veu substituïda per la pineda rovirosa de pi roig, la qual es considera un bosc natural a diferència de la resta de pinedes de pi roig, molt estetes producte de l'activitat humana. Al fons de les valls, on l'humitat del sòl és molt més important, la roureda és substituïda per la freixeneda de freixe de fulla gran i l'avellanosa. A les riberes hi dominen les vernedes i les pollancredes, encara que si els terrenys són temporalment inundats les salzedes de salze blanc (*Salix alba*) esdevenen les bosquines fluvials més comunes. Aquests espais són sovint conreats i llavors cal destacar la presència dels prats de dall amb fromental (*Arrhenatherum elatius*).

Per sobre dels 1.600 m s'hi instal·la el domini de la vegetació d'alta muntanya boreoalpina, el qual es caracteritza per presentar temperatures molt baixes, hiverns llargs i molt freds, estius frescos i un període nival que condiciona fortament la vegetació. Es poden diferenciar dos grans estatges: el subalpí i l'alpí. El primer es situa entre els 1.600 i els 2.300 m i la vegetació dominant és la pineda de pi negre (*Pinus uncinata*), tot i que també hi ha algun enclavament amb avets (*Abies alba*) i determinats vessants amb bedolls (*Betula pendula*), degut a l'important grau d'humitat. La vegetació alpina està representada per la vegetació dels vessants i els cims culminants on predominen les gespes de festuques (*Festuca airoides*, *F. yvesii*, *F. nigra*, *F. gautieri*) i *Nardus stricta*.

El baix grau d'humanització de bona part de les valls de Camprodon provoca que l'espai presenti un gran interès per a la conservació de la flora i la fauna. Diverses espècies hi troben el seu límit de distribució, moltes de les quals es troben protegides per alguna figura legal.

Figura 22.8: El riu Ter prop del seu naixement a Ulldeter.

Evolució històrica del paisatge

L'ocupació humana de les Valls de Camprodon és molt antiga. Les troballes prehistòriques en forma de estris de pedra tallada, localitzades a les rodalies del poble de Molló, semblen indicar la presència d'una entitat celta. Posteriorment els romans devien colonitzar el territori tal i com ho constaten les restes de la Via Romana del Capsacosta i el pas fronterer del Coll d'Ares. Hi ha constància que aquests primers pobladors de les valls van portar a terme les primeres modificacions en el paisatge, amb l'obertura dels boscos per a les pastures i els conreus en els fons de vall.

Durant l'alta edat mitjana està documentada també la tasca repobladora de les altes valls ripolleses a càrrec dels monestirs de Santa Maria de Ripoll i de Sant Joan de les Abadesses, fundats per Guifré el Pelós el segle IX. El castell de Creixenturri està documentat des del segle XIII, el terratrèmol del 1428 el va ensorrar i un cop reconstruït va ser demolit el segle XVI perquè era refugi de bandolers.

El fet que la Vall de Camprodon es localitzi en una zona de frontera ha comportat una sèrie d'avantatges i dificultats, fet que ha definit l'estructuració humana del territori i caracteritzat l'evolució del seu paisatge. La fisonomia dels nuclis històrics, així com la disposició i ubicació dels diferents castells i fortificacions, són la petja física de l'alt grau d'interrelació que hi ha hagut entre les dues bandes del Pirineu, ja sigui per raons socials, econòmiques o pels abundants conflictes bèl·lics.

La condició de terra de pas i de frontera, juntament amb les característiques del relleu, van condicionar les possibilitats de

Figura 22.9: Tot i els canvis soferts, encara es mantenen algunes pastures i conreus.

localització dels assentaments originaris, com també la seva vitalitat i viabilitat posterior. Molló s'ubica en un replà corresponent a una antiga superfície d'erosió; Setcases s'emplaça al fons de la vall del Ter; Vilallonga i Llanars a les terrasses baixes del Ter, mantenint una certa alçada respecte al riu degut al risc d'inundació i a la poca presència de terres prou fèrtils per a l'agricultura. La Roca està ubicada sobre un penyal que s'havia convertit en un enclavament estratègic per a la defensa de la vall; Abella, Fabert, Tregurà, Faitus i Espinavell en vessants d'alta muntanya, amb pendents superiors al 20% i Camprodon a la zona d'aiguabarreig dels rius Ter i Ritort, sota el castell de Sant Nicolau, el qual oferia defensa i accentuava el caràcter d'enclavament gairebé inexpugnable. Com és propi de les zones de muntanya, el poblament rural, de baixa densitat i concentrat en nuclis reduïts, es complementa amb un important nombre de cases i masies aïllades, disperses al llarg i ample del territori.

Durant la segona meitat del segle XIX es va produir una certa industrialització, basada sobretot en les fargues que fabricaven objectes de metall, especialment claus i armes de foc. Antigament hi havia fargues a Setcases, al Catllar i Vilallonga, a Llanars, a Camprodon i sota la serra Cavallera, però totes deixaren de funcionar abans del 1880. Aquestes fargues funcionaven amb carbó vegetal, fet que van suposar una forta pressió sobre els boscos pirinencs. Durant la primera meitat del segle XX el desenvolupament de la indústria del tèxtil va comportar un intens despoblament del disseminat rural, que encara avui perdura, provocant que la població urbana es concentrés al nucli de Camprodon i al llarg de les terrasses baixes del Ter i del Ritort. En aquest mateix període els rius van ser aprofitats per la generació d'energia, primer per a la indústria tèxtil i posteriorment només per a la producció d'energia elèctrica.

Però bona part de l'evolució del paisatge ha estat lligada als canvis de la superfície ocupada pels boscos, les pastures i els nuclis urbans. Al ser una zona de muntanya, les pastures ocupen una superfície considerable en el paisatge mentre que l'activitat agrícola es localitza en els fèrtils dipòsits al·luvials del riu Ter i Ritort, així com en els replans de les valls, on es van construir unes estretes feixes avui en dia quasi abandonades. Els boscos sovint estan situats en els vessants amb pendents més pronunciades, tot i que actualment estan recuperant la superfície on antigament hi havia pastures, tal i com succeeix a la vall de Feitús.

Darrerament, el turisme ha aparegut amb força i s'ha convertit en la primera font d'ingressos de la Vall de Camprodon, fet que ha provocat importants canvis en el paisatge. Hi ha hagut un important augment de la superfície construïda dins dels principals nuclis urbans, producte sobretot de la forta demanda de segones residències i d'equipaments varis. L'augment de l'oferta d'activitats de muntanya, especialment l'esquí (hi ha l'estació de Vallter 2000), hi té molt a veure. També s'ha potenciat el sector primari i en concret la ramaderia, de manera que

Figura 22.10: Imatge de la colònia Estebanell que aglutinava fàbrica tèxtil i residències.

avui encara es mantenen extenses àrees de pasturatge, un fet que contrasta amb l'escàs aprofitament forestal i l'augment de la superfície arbustiva. La important promoció turística de la vall ha comportat també una certa recuperació de la població dispersa, ja sigui com a segones residències o com a establiments de turisme rural.

Paisatge actual

El mosaic paisatgístic està constituït per un patró de cobertes del sòl on hi dominen els boscos, els matollars i les pastures. La seva disposició respon a les principals característiques orogràfiques, d'altitud i climàtiques. Hi ha un lleuger domini de la superfície forestal enfront dels prats i de les pastures, les quals també abasten una extensió molt considerable. És de remarcar l'escassa superfície ocupada pels conreus, mentre que crida l'atenció les grans dimensions que agafen les tarteres i els roquissars en el paisatge de l'alta muntanya.

Les principals masses boscoses estan situades als vessants que ressegueixen les valls del Ter i del Ritort, formant importants forests a la vall del Catllar. Es tracta en molts casos de pinedes de pi roig, afavorides i plantades per a l'explotació forestal, la gestió de les quals ha estat abandonada recentment, trobant-se així sotmeses a una evolució natural. L'avetosa ocupa les obagues de la zona de transició entre l'estatge muntà i el subalpí, just per sobre de les rouredes i les fagedes, junt amb algun exemplar de bedoll. Les pinedes de pi negre, al seu torn, es desenvolupen a l'estatge subalpí, i fan la funció de protecció de vessants en cas d'allaus i de desprendiments com per exemple a la vall de la Coma de l'Orri.

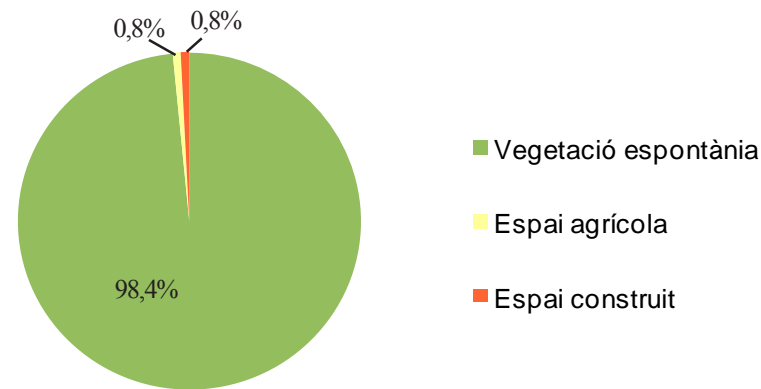
Els prats i les pastures són les cobertes del sòl que predominen en el paisatge tant de l'alta muntanya com del fons de les valls. Els prats de dall ocupen les terrasses baixes del Ter i del Ritort, i també el fons de les valls dels principals torrents i rieres. Antigament ocupaven importants extensions però després de patir una important regressió, la qual va provocar la pèrdua de bona part dels prats de dall situats a la vall de Feitús, actualment s'han recuperat i es mantenen degut a les bones perspectives del sector ramader i de la cria de vedells. En les àrees abandonades, els matollars s'han convertit en l'element principal del paisatge.

El sistema urbà de la vall s'estructura al voltant del nucli de Camprodon, situat a la confluència del Ter amb el Ritort. Vila d'origen medieval, s'ha estès a partir del nucli antic, presidit pel monestir de Sant Pere i el Pont Nou, seguint un creixement lineal al voltant dels dos rius, fet que li confereix una curiosa forma de «Y». La funció de capitalitat i la tradició turística ha propiciat un important creixement del casc urbà i una expansió vers les planes al·luvials del Ter i del Ritort, en la qual van destacar la construcció del passeig de la Font Nova i del passeig modernista de Maristany, aquest darrer d'un innegable valor paisatgístic a causa de l'arbreda que el presideix. L'expansió urbana ha continuat en temps recents sobretot amb la construcció de blocs d'apartaments i cases adossades, sovint amb un ús de segona residència. Cal destacar també el caràcter comercial i turístic del centre de la població, com per exemple al carrer Isaac Albéniz o al carrer València.

Al llarg de les valls del Ter i del Ritort es troben la resta de nuclis urbans de certa entitat. A la vall del Ter, hi ha els nuclis d'origen medieval de

Figura 22.11: El poble de Molló.

Grans usos i cobertes del sòl.
Font: Elaboració pròpia a partir de la cartografia d'usos i cobertes del sòl (ICC)

Llanars i Vilallonga de Ter, els quals es caracteritzen per mantenir el nucli històric força ben conservat, aspecte que contrasta amb les noves zones urbanes situades en les primeres terrasses fluvials. El continu urbà que s'està executant entre el nucli de Llanars i Camprodon esdevé la principal taca urbana de la Vall de Camprodon.

A la capçalera del riu Ter, a l'extrem més septentrional de la vall s'hi troba Setcases. Tot i ser declarat «paratge pintoresc» l'any 1972 i malgrat conservar intacte bona part del nucli antic, l'excés urbanístic a causa de la importància que té com a vila turística, n'ha fet canviar ràpidament la seva fisonomia.

El poblament de la vall es complementa, amb tota una sèrie de veïnats rurals de gran tradició ramadera situats en els replans i calmes (Feitús, Abella, Tregurà de Dalt i Tregurà de Baix), com també amb un important nombre de cases i masos aïllats. Cal també afegir a l'estructura urbana de la vall, el nucli urbà de la Roca, poblet erigit en la seva època amb finalitats de defensa de la població de la vall i en l'actualitat objecte de l'interès de molts artistes plàstics per plasmar-lo en les seves obres.

La vall del Ritort uneix Catalunya amb el Vallespir a través de l'antic pas de Coll d'Ares i està presidida pel poble de Molló. D'origen medieval, el nucli presenta una estructura radial, si bé la construcció d'un eixample i de la zona residencial de Gassiot n'han desvirtuat el seu caràcter. El poblament d'aquesta vall es completa amb els nuclis rurals d'Espinavell i Favert, situats a la capçalera del Ritort, i els veïnats de Ginestosa, Els Grells, Can Solà, Moixons i El Riberal.

L'estructura viària segueix el traçat de les dues valls principals, destacant l'eix que travessa la frontera franco – espanyola pel coll d'Ares (C-38). Completa la xarxa tot un seguit de carreteres locals que comuniquen els diferents veïnats rurals amb els eixos de comunicació principals, a més dels diversos camins i rutes per a la transhumància; els senders de

caire excursionista i dues pistes de muntanya de gran importància per a la comunicació interna i externa de la vall: la pista que comunica Abella amb Pardines i per tant amb la vall del Freser; i la pista que permet el trànsit entre la vall del Ritort i del Ter per la collada Fonda.

Figura 22.13: La plaça del Dr. Robert a Camprodon.

Expressió artística del paisatge

El caràcter muntanyós de la Vall de Camprodon i el predomini dels paisatges naturals han estat objecte de moltes obres literàries. Dels diversos autors que han escrit sobre els diversos valors paisatgístics cal destacar Joan Baptista Bertran que en l'obra *Del meu poble, encara* (1982) descriu el paisatge entre Llanars i Setcases:

«Seguiu pel mig d'aquella ampla petxina vegetal esberlada que és la fina gerdor de la vall de Llanars, on us saludarà una esglésiola, miniatura monumental romànica, exquisida. [...] El mateix camí us farà passar per les envistes de la Roca, llogarret pintoresc capaç de tornar boigs molts pinzells paisatgístics; i, entre pollancre arrengrerats a l'esquerra i tendres vessants a la dreta, pugeu encara cap a Vilallonga de Ter, fins a Setcases. Pertot arreu l'aigua, en forma de correntia fluvial, de doll de font, de vena remorosa que davalla pels marges, de devessall que esquitxa com una rosada fresca, us farà harmoniosa companyia com una inesgotable, envoltant i riquíssima polifonia líquida.» (Bertran, 1982).

Joan M Guasch Miró també reflecteix el paisatge de l'alta muntanya de les valls a l'obra «Per les muntanyes de Camprodon al pic de Balandrau» (1903). Al seu torn, l'imprescindible Josep Pla comenta les impressions que li causà el paisatge a «Postal de Camprodon» (1989), mentre que Marià Vayreda descriu el pas fronterer a *Records de la darrera Carlinada* (1950).

També hi ha diversos autors que han escrit sobre els valors derivats dels costums, les tradicions i l'excursionisme. Les obres de Carles Bosch de la Trinxeria en són bons exemples, com ara el següent fragment de *Pla y montanya* (1888), quan parla del músic Xito Bot, músic i teixidor de cornamusses d'Espinavell:

«[...] sols treia de son instrument una nota forta, esquerdada, regollosa, com lo bramar d'un vedell [...] segut sobre un roc, les galtes inflades, afluint i estirant son llarg instrument, fent retrunyir les cingleres de sos brams desaforats [...] i només aconseguia eixeliar la vacada.» (Bosch de la Trinxeria, 1888)

La màxima expressió artística del paisatge de la Vall de Camprodon resideix en les diverses pintures i gravats on estan reflectits els seus paisatges i en especial el de les viles de Camprodon, Setcases, la Roca i els entorns. D'entre els principals autors, cal destacar les aquarel·les d'Estrada Vilarrasa o algunes obres de Pilar Segura i Rafael Salvá Balaguer, a més d'alguns pintors de l'escola paisatgística d'Olot. És rellevant esmentar el llibre d'aquarel·les, dibuixos i poesia: «*Apunt de Camprodon*» (1988) del mateix Estrada Vilarrasa amb text de David Aloy i recull de poesies sobre la vall de Verdaguier, Maragall i Josep Sebastià Pons, entre d'altres.

Figura 22.14: Els paisatges de la Vall de Camprodon han estat fons d'inspiració de nombrosos artistes.

Figura 22.15: La roureda de can Pascal.

Valors en el paisatge

A la Vall de Camprodon hi ha una gran varietat de **valors naturals i ecològics**. En primer lloc, aquells que es deriven del modelat geològic glacial i periglacial, visibles només als nivells més elevats: circs, espatlleres, crestes en aresta i, sobretot, les extenses zones de tarteres i roquissars de la capçalera del Ter. Per altra banda la gran varietat de valors biòtics, en especial de flora i de fauna.

Pel que fa les espècies vegetals, cal esmentar la presència de molts tàxons de flora rars i/o protegits per la legislació existent, com ara la genciana alpina (*Gentiana acaulis* subsp. *alpina*), la *Pulsatilla rubra* o la *Gentiana lutea*, entre d'altres. També s'hi troben el que és possible qualificar com a veritables tresors faunístics, com és el cas de la perdiu blanca (*Lagopus mutus pyrenaicus*), el gall fer (*Tetrao urogallus*), el mussol pirinenc (*Aegolius funereus*), l'àguila daurada (*Aquila chrysaetos*), el trençalòs (*Gypeatus barbatus*), el gat salvatge (*Felis silvestris*), la marta (*Martes martes*) i la marmota (*Marmota marmota*).

Fent referència als ecosistemes i els hàbitats naturals, la riquesa ecològica és immensa. Hi ha hàbitats d'interès comunitari que ocupen paratges singulars, bons exemples dels quals són la roureda de roure de fulla gran (*Quercus petraea*) de Can Pascal, amb exemplars que tenen més de 250 anys, i l'avetosa de Carboners, que és el bosc d'avets més oriental de tot el Pirineu. Tots aquests valors queden constatats en el fet que bona part de la Vall de Camprodon es troba inclosa en el Pla d'espais d'interès natural (PEIN) i de la proposta catalana de la Xarxa Natura 2000. Per altra banda, el Consell Comarcal del Ripollès, ha plantejat la creació del parc natural de les Capçaleres del Ter i del Freser, encara que no existeix cap proposta en ferm al respecte.

A banda de tots aquests espais protegits o inventariats, cal destacar altres espais d'interès natural i connector definits en el Catàleg d'espais d'interès natural i paisatgístic de les Comarques Gironines elaborat i editat per la Diputació de Girona l'any 2009. Aquests espais són: solana de Fontlletera - serra de Mont Roig; el Catllar de Setcases; planes al·luvials del Ripollès; puig de les Agudes, puig de Sistra i puig Moscós; baga de Carboners, bac de Setcases i vall de Carlat; riera de Feitús; Espinalva, Cavallera; la Rovira, bac de Sant Antoni, les Assuques; capçalera del Ritort; carena del puig de la Clapa, coll d'Ares i Montfalgars.

El principal **valor estètic** del paisatge de la Vall de Camprodon rau en la majestuositat de les seves muntanyes. L'important component natural, basat en la presència de múltiples cursos fluvials d'aigües ràpides i transparents, l'extensió de les masses boscoses i el seu contrast amb els prats de pastures extensives, que han modelat el paisatge visual dels cims i les calmes, així com la baixa presència d'infraestructures i construccions urbanes, esdevenen per l'espectador un escenari bucòlic i de gran equilibri estètic. A més, aquest valor ve accentuat també per les importants variacions cromàtiques que presenta el paisatge al llarg de l'any. És molt atractiu el trànsit entre el verd intens de la primavera i l'estiu, i el blanc i silencios paisatge hivernal, que passa per la impressionant gamma de tons ocres que dominen les valls a la tardor.

Per altra banda, als voltants de Molló, de Vilallonga de Ter i de la riera de Feitús, l'absència de planes obliga a escalar la muntanya per establir-hi els camps de conreu, que queden emmarcats per una matriu forestal. Aquesta estructura singular, també es localitza a altres indrets muntanyosos, com a la unitat veïna de l'Alta Garrotxa.

Figura 22.16: Els cursos fluvials representen elements claus pel paisatge.

Uns altres valors remarcables són els que ofereixen els centres històrics dels diversos nuclis, i en especial el de Camprodon, com també les diferents edificacions romàniques i els petits nuclis com Espinavell, Molló, la Roca, Abella i Tegurà. En conjunt aquest petits nuclis urbans de muntanya pirinenca formen un patró d'assentaments característic, amb un elevat valor estètic. Des d'aquests llogarrets destaca també la visió que és té de les diverses muntanyes i cims que delimiten la vall, i en especial els que fan de frontera amb el Vallespir.

És interessant remarcar el valor que presenten el passeig Maristany i el parc de la Font Nova, ambdós a Camprodon, bones mostres de l'estil modernista dels inicis del segle XX, els quals han quedat com a testimoni silenciós de la importància de la vila com a lloc de vacances per a la burgesia de Barcelona.

Els **valors històrics** del paisatge es manifesten en diferents construccions d'interès històrico-arquitectònic disperses per tot el territori de la Vall de Camprodon. Entre tot el conjunt d'ermites, oratoris, santuaris i esglésies disperses per les valls destaquen el santuari del Catllar, considerat bé cultural d'interès nacional, i les ermites de Sant Isidre i de l'Ascensió d'Espinalba.

En altres casos, són construccions civils les que caracteritzen el paisatge d'alguns indrets com per exemple el magnífic pont Nou de Camprodon, el pont de Solans, el molí de cal Fumat i el castell de la Sala. Algunes masies i cases de pagès presenten també bones mostres d'arquitectura tradicional.

Figura 22.17: Mansió modernista de Can Roig, a Camprodon.

Figura 22.18: L'esquí representa una font d'ingressos molt important. Pistes d'esquí de Vall Ter 2000.

Cal esmentar les bones mostres d'art i arquitectura del romànic, concentrades sovint a l'interior dels nuclis urbans. Destaca especialment el conjunt romànic de Camprodon, amb el monestir de Sant Pere com a element principal, així com també el de Molló, amb l'església de Santa Cecília, el nucli encimbellat de la Roca o les restes del castell medieval de Rocabruna.

Completen els valors històrics del paisatge la presència de jaciments arqueològics en balms com la de les Donzelles, i coves com les de la Rendilla i de les Salines. Igualment, tots aquells elements vinculats amb el món del pasturatge i la transhumància que es materialitzen en els diversos camins ramaders, en les cabanes i els tancats de pedra; elements dispersos en el paisatge rural de la Vall de Camprodon. Altres elements com els senders i els refugis de muntanya estan relacionats amb l'evolució històrica de l'excursionisme i l'empremta que aquesta activitat ha deixat en el paisatge al llarg dels anys.

La condició d'espai fronterer de la Vall de Camprodon ha comportat l'aparició de diversos elements del paisatge amb un valor històric relacionat amb la seva localització geogràfica a la frontera. La presència de camins i corriols vinculats a l'activitat del contraban, com també les construccions dedicades al control i la vigilància, com la casa dels Carabiners o les instal·lacions del coll d'Ares, en són bons exemples.

També cal destacar algunes vies de comunicació, com la carretera C-38 entre Camprodon i el coll d'Ares, la carretera GIV-5223 entre la C-38 i Beget i la GI-5264 entre Camprodon i Setcases, que segueixen el

trajecte de corredors naturals d'arrel històrica, i que amb el pas del temps s'ha anat adaptant als nous sistemes de transport que havien de transitar-hi, però conserven, en la seva majoria, el traçat original i trajectòries semblants, i permeten la descoberta del paisatge de la Vall de Camprodon

Finalment, hi ha paisatges que mostren en la seva fisonomia l'empremta del passat, com per exemple el sistema de feixes i de cabanes de pagès per guardar les eines i disposar de refugi, molt característic de la zona de Vall-llobre a Setcases. També a l'alta muntanya, l'estructura del paisatge constituïda per claps de bosc i extenses àrees de gespes i prats comunals és pròpia de temps pretèrits; un passat on la ramaderia era una activitat molt important i amb una gran capacitat de modelar el paisatge de les terres situades a les zones culminals que circumden i delimiten la Vall de Camprodon.

Hi ha diferents àmbits paisatgístics de la Vall de Camprodon que posen de manifest el seu **valor productiu**. Un dels més notables és el paisatge modelat per les activitats ramaderes, ja siguin els prats alpins formats per gespets i rasos que ocupen els nivells supraforestals o els prats de dalla que se situen en els replans i els fons de vall. Els primers són hereus d'una activitat que en el passat va ser molt important, mentre que els segons estan destinats a produir farratge per a una ramaderia

Figura 22.19: Església de Santa Cecília de Molló.

Figura 22.20: Pujada al Monestir de Camprodon.

bovina, sovint establada, dedicada a la producció de carn, com ho demostra l'existència a la Vall de la indicació geogràfica protegida (IGP) «Vedella dels Pirineus Catalans». L'existència de tot un seguit de fires dedicades a la venda del bestiar, com per exemple la fira dels Mulats d'Espinavell o la fira de la «donada de sal» a les vaques, a Setcases.

Altres paisatges amb un innegable valor productiu són l'estació d'esquí Vall Ter 2000 i altres equipaments esportius, com per exemple el camp de golf de Camprodon, en molts casos lligats a l'oci o al gaudi de la natura.

Destaquen també les diverses construccions i instal·lacions distribuïdes al llarg dels rius per a la producció d'energia elèctrica. Aquestes estan molt desenvolupades en els trams del riu Ter compresos entre Camprodon i Vilallonga i entre Tegurà de Dalt i la Sala.

Els **valors socials** del paisatge a la Vall de Camprodon es manifesten en aquells espais tradicionalment més freqüentats per la població per tal de portar a terme algun tipus d'activitat, sovint d'oci i esbarjo. Per una banda, hi ha tot un conjunt de senders, camins i itineraris de tradició excursionista, com per exemple el sender de Gran Recorregut GR-11, junt amb una important xarxa de camins històrics i de descoberta del territori, entre els que destaquen les rutes de natura i de descoberta del romànic o la «Ruta del Ter», promociada pel Consorci Alba Ter. Per una altra banda, hi ha aquells espais utilitzats per a la pràctica d'esports de muntanya, ja siguin l'esquí, l'escalada, les travesses amb raquetes, etc.

Els paisatges forestals, en general, també presenten un important valor social, doncs la seva funció productiva ha deixat pas a un funció més recreativa i de conservació dels sistemes naturals. Hi destaca el desenvolupament de l'activitat de la caça, sobretot de l'isard, la pesca fluvial i la ja comentada activitat excursionista.

Els **valors simbòlics i identitaris** es localitzen en algunes de les muntanyes que presideixen la Vall de Camprodon, que esdevenen fons escènics. Cims com el Costabona, el Bastiments, la Fontlletera o el Gra de Fajol són referents importants per a l'excursionisme català i presenten una important càrrega simbòlica per a la població de la Vall. D'altra banda, la serra Cavallera i la serra de Nevà, a més de l'eix format pel puig Sistra i les Agudes, posseeixen també un valor identitari pels pobladors locals.

El sistema d'ermites, oratoris i santuaris han determinat, a certs llocs, un especial valor espiritual, com és el cas de Camprodon, en relació amb Sant Antoni, on se celebra una festa popular dedicada al sant amb una missa, una arrossada popular i el ball de sardanes. Un fet que es dona també a l'ermita de Sant Sebastià a Molló, amb celebració de missa i sopar popular.

Altres tipus de valors simbòlics són els que fan referència a les llegendes i les històries fantàstiques i populars, com la llegenda de la collada de la Fembra Morta, que versa sobre l'origen del nucli de Setcases o la de Sant Patllari a Camprodon. La proximitat de la frontera amb França també ha provocat que passos de frontera com el coll d'Ares hagin adquirit un simbolisme per aquest fet.

Figura 22.21: El passeig Maristany, a Camprodon.

Principals rutes i punts d'observació i gaudi del paisatge

La llarga tradició excursionista present a la Vall de Camprodon ha provocat l'aparició de nombroses rutes de descoberta i gaudi del paisatge, a l'hora que també s'han anat adequant diversos punts d'observació i interpretació del mateix.

Hi ha una ampla oferta de rutes a peu implementades per diversos municipis. Consisteixen en rutes pels voltants dels pobles amb la finalitat de visitar, sobretot, els indrets més rellevants del territori més pròxim, ja siguin fonts, ermites, boscos o altres elements singulars que doten d'identitat al paisatge de la zona.

A aquests camins locals, cal afegir-hi les diverses rutes i senders establerts pels centres i les colles excursionistes, entre els quals cal esmentar els que tenen origen a la zona de Vallter 2000 i que permeten coronar els diferents cims; els que deriven de les diverses traces històriques, com per exemple el sender transpirinenc GR-11 (itinerari 9, veure mapa 22.2); les vies de transhumància o les rutes que segueixen les carenes de les serres principals com la de Feitús a Costabona (112) pel coll de Liens i el puig Sistra, o el camí de Ribes de Freser a Camprodon per la serra Cavallera, tot i que no passa per l'àmbit de la unitat de la Vall de Camprodon. Així com el GR-210 o ruta del Ter (12) que té el seu inici a Ulldeter i ressegueix tot el curs fluvial fins a la Gola del Ter.

A aquesta xarxa de camins esmentada cal sumar-hi les diverses rutes que es poden realitzar amb vehicles motoritzats. Per una banda, hi

Figura 22.22: Nucli de Setcases.

han les dues principals carreteres, la C-38 (65) i la GIV-5264 (2), que remunten les dues valls principals que conformen la Vall de Camprodon i permeten percebre una visió de conjunt del paisatge. El baix trànsit que suporten les carreteres principals, excepte en períodes puntuals com durant l'època d'esquí, permet oferir esplèndides vistes i un gaudi casi continu del paisatge, amb àmplies visuals sobre els principals nuclis i elements històrics, així com també sobre el magnífic entorn natural. En aquest sentit, és especialment interessant aturar-se al coll d'Ares, des d'on es pot contemplar una excel·lent perspectiva de la Vall de Camprodon.

Per altra banda s'ha de considerar la presència de tres pistes forestals que també permeten el pas de vehicles. La primera connecta el nucli d'Espinavell i la vall del Ritort amb Setcases per la zona de la Collada Fonda (66), des d'on es pot contemplar el paisatge més pirinenc i imponent de la Vall de Camprodon. La segona pista, que connecta amb la unitat veïna de les Valls del Freser, parteix del nucli de la Roca i tot seguint la vall de la riera d'Abella i després de travessar la collada Verda, arriba al poble de Pardines (68), des d'on es gaudeix d'esplèndides vistes sobre la serra Cavallera i la serra de Sant Bernabé. Finalment, la tercera pista comunica Setcases amb Ribes de Freser per la collada de Meianell (67), on es produeix també el canvi d'unitat amb les Valls del Freser, des d'on s'obté una magnífica panoràmica sobre la vall del Catllar i els cims més emblemàtics del Balandrau, Fontllera i puig Pastuira, a més de les diverses carenes que delimiten la vall del Ter, en especial la de Costabona i puig de les Agudes.

Figura 22.23: Construcció de nous habitatges a Molló.

Figura 22.24: Les landes de bàlec ocupen els antics conreus abandonats.

Pel que fa als punts d'observació del paisatge, és important esmentar els diversos miradors condicionats per a aquesta finalitat, però també els diversos cims i turons disposats estratègicament, els quals ofereixen fabuloses vistes de la Vall de Camprodon. El mirador del Collet de Xoriguera (mirador 59, veure mapa 22.2) està arranjat per al visitant i permet obtenir esplèndides vistes de la vall alta del Ter. El mirador de Sant Antoni Vell de Camprodon (60) facilita l'obtenció de magnífiques panoràmiques de la vila de Camprodon, així com de la vall de Bolòs i de la vall del Ter. I el coll d'Ares (75) situat a l'extrem oriental de la unitat permet una visió global de la Vall de Camprodon.

Pel que fa als cims que ofereixen importants visuals i una certa tradició de miradors del paisatge de la Vall de Camprodon cal destacar el pic de Bastiments (2.881 m), el Gra de Fajol (2.708 m), el Balandrau (2.585 m), el Costabona (2.465 m) i el puig de les Agudes (1.976 m); com també la Creu de la Baidana i el Forat de l'Olla, acondicionats com a miradors.

Una menció a part es mereix el puig on s'ubica el nucli de Tegurà de Dalt (11), prop de Vilallonga de Ter, el qual és un esplèndida atalaia que ha esdevingut un popular mirador des d'on observar el paisatge més característic de la vall.

Dinàmica actual del paisatge

Les dinàmiques del paisatge més visibles són les que es deriven de l'abandonament de les activitats agropecuàries tradicionals i en especial del pasturatge. Comporten una pèrdua dels paisatges oberts i un augment de les bosquines i altres formacions forestals arbrades, com és el cas de les landes de bruguerola i els matollars de boix, els quals han adquirit, en determinades valls, un estadi permanent. Això significa l'homogeneïtzació visual i un empobriment del paisatge des del punt de vista estètic, ecològic i productiu.

Una altra dinàmica que presenta un impacte força visible en el paisatge és la que està relacionada amb els cursos hídrics, sobretot quan es produeix una revinguda, ja que el paisatge experimenta canvis molt bruscos: desaparició de trams de la vegetació de ribera, sigui forestal o no, erosió dels marges del riu i arrossegament i mobilització de sediments: còdols i blocs. És un tipus de dinàmica especialment visible en el tram del riu Ter comprès entre La Sala i Camprodon.

La desaparició del poblament disseminat ha donat, lluny dels fons de vall, lloc a un paisatge deshabitad, amb moltes masies abandonades com a testimoni d'un passat vinculat a la pràctica de les activitats

Figura 22.25: El coll d'Ares amb una línia elèctrica al fons.

agràries. En l'actualitat es manifesta una certa recuperació amb l'aparició de nous usos i funcions, com el turisme rural i les activitats de restauració, fet que ha suposat una recuperació d'alguns elements del paisatge. Això no ha significat, però, un retorn a les formes de gestió del paisatge tradicionals, en no afectar pràcticament els aprofitaments agraris i forestals.

La dinàmica d'urbanització dels nuclis principals, especialment a causa de la demanda de segones residències, ha estat molt important els darrers anys. Això ha implicat un creixement general de l'economia, especialment del sector de la construcció, però també ha causat forts impactes en el paisatge. D'una banda, ha significat una transformació definitiva de les planes al·luvials i, per tant, de la pèrdua de sòls de gran valor agríola i d'uns espais oberts poc freqüents a la unitat. De l'altra, ha tendit a diluir el perfil tradicional d'alguns municipis, com Camprodon, Vilallonga de Ter i Llanars. S'hi promou uns tipus d'edificacions, sovint de casa en filera, que no tenen relació amb les tipologies, els tipus de materials i els codis cromàtics de l'arquitectura tradicional de la Vall (de vegades apareixen formes i estils constructius més propis d'altres indrets com els Alps o els Pirineus occidentals). Aquest fenomen provoca un impacte visual considerable que s'afegeix a la pèrdua del caràcter i la identitat paisatgística de les àrees afectades.

Paral·lelament, en àrees molt localitzades s'observa una progressiva terciarització del territori, que es manifesta amb l'aparició d'equipaments i instal·lacions esportives i turístiques, com per exemple, el camp de golf de Camprodon, el càmping Conca del Ter i Solans, juntament amb les pistes i el complex de l'estació d'esquí de Vallter 2000. L'escassa integració paisatgística dels edificis i les instal·lacions relacionades amb aquestes activitats econòmiques tenen un impacte important en el

Figura 22.26: Construcció de segones residències a Vilallonga de Ter.

paisatge. Aquest és el cas d'alguns càmpings, i dels accessos i les edificacions associades a l'estació d'esquí de Vallter 2000. L'alta exposició visual d'alguns d'aquests elements és un factor que incrementa la seva percepció negativa. Això mateix passa amb algunes activitats extractives que resten sense restaurar, són molt visibles a la zona de Setcases i presenten un impacte visual elevat; així com les antenes de telecomunicació, com per exemple la de Sant Antoni Vell, i les esteses de línies elèctriques d'alta tensió, especialment la que travessa el Coll d'Ares. Finalment, el tram de ribera comprès entre Camprodon i Tegurà, compta amb la presència de cinc centrals de generació d'energia elèctrica, a més d'altres estructures situades en el llit fluvial com rescloses i canals. La modificació del paisatge de ribera s'ha vist afectada, a més, per les tals excessives en els boscos que ressegueixen els cursos d'aigua, sempre en benefici de l'extensió de prats i conreus.

La construcció i arranjanament de vies de comunicació ha esdevingut una dinàmica amb un impacte important en l'erosió del sòl, especialment si estan situats en cotes altes. Destaquen els talussos de les carreteres, sobretot la que ascendeix a l'estació d'esquí Vallter 2000, o el tram de la carretera C-38 entre el càmping dels Solans i Molló, arranjanat recentment i amb uns talussos molt visibles.

Possible evolució del paisatge de la vall de Camprodon

La Vall de Camprodon està sotmesa a un procés de transformació econòmica i demogràfica que està basat, ja des de fa temps, en el desenvolupament del sector turístic i immobiliari. Aquesta dinàmica comporta un augment de la demanda d'habitatges per a segones residències.

Per altra banda hi ha una aposta pel desenvolupament d'una ramaderia integrada amb les activitats agrícoles, sobretot en el manteniment dels prats de dall i les pastures, que proporcionin productes de qualitat i una millora de les formes de comercialització que permeti l'ampliació dels mercats.

Ara bé, malgrat el manteniment de les activitats agrícoles i ramaderes, és de preveure que les masses forestals continuïn guanyant superfície en molts sectors de la Vall de Camprodon, com es pot observar actualment al sector de Feitús, on les boixedes i les landes de bruguerola ocupen els prats abandonats i donen lloc a un paisatge molt més uniforme i homogeni.

La recuperació i el foment d'algunes activitats tradicionals, com l'artesania i la comercialització de productes locals, també és de preveure que esdevingui un element estratègic en la defensa i el manteniment dels valors del paisatge.

Malgrat que el creixement demogràfic endogen no és massa alt, la Vall de Camprodon es troba sotmesa a una alta demanda d'habitatges destinats a les segones residències. Aquest fet comporta que els principals nuclis de població experimentin un creixement fruit de la

Figura 22.27: Anuncis de noves promocions residencials entre Vilallonga i Llanars.

construcció d'urbanitzacions i àrees residencials de baixa densitat. Un fenomen que s'observa amb nitidesa a la urbanització de Font-rubí, a les planes al·luvials de Llanars i a la urbanització de Can Gassiot, a Molló.

L'expansió residencial implica la construcció d'equipaments esportius, turístics i de serveis que contribueixen a la transformació del paisatge de la Vall, sobretot a les àrees més planeres del fons de vall, que fins fa poc gaudien d'un paisatge en un bon estat de conservació. En tot cas, la dinàmica dels cicles econòmics, així com les restriccions marcades pels plans territorials i urbanístics, s'entreveuen com un dels factors principals que condicionaran el creixement urbà. Almenys a curt termini, dins d'un període de forta contracció econòmica, no sembla que s'hagi de produir cap desenvolupament especialment rellevant a l'interior de la Vall de Camprodon, cosa que no vol dir necessàriament que hi hagi una aturada total de l'execució de projectes constructius.

La marca turística Pirineus-Prepirineus, pot fomentar l'aparició de processos vinculats a dues formes d'evolució del paisatge que són contraposades. Per una banda, hi hauria la promoció dels valors culturals, arquitectònics, històrics i naturals de la Vall, que estan relacionats amb el manteniment d'una bona qualitat del paisatge i que

comporta l'establiment de formes de producció compatibles amb la preservació dels valors paisatgístics. Un exemple en seria la sol·licitud de la declaració de parc natural per a la zona de la capçalera del Ter i del Ritort, la qual supera els actuals límits del PEIN.

Per altra banda, el canvi climàtic podria afectar de manera directa la pràctica de l'esquí, ja que faria necessàries més inversions per produir neu i podria posar en qüestió la viabilitat econòmica d'aquestes instal·lacions.

Finalment, cal destacar la iniciativa de redactar la Carta del paisatge de la Vall de Camprodon, un document promogut el 2007 per la Mancomunitat de Municipis de la Vall de Camprodon, signat el setembre de 2009 i actualment en procés de desenvolupament dels acords. Es tracta d'un instrument de caràcter voluntari que té la finalitat de concertar estratègies entre els agents públics i privats per acomplir les actuacions de protecció, gestió i ordenació del paisatge. Pel seu mètode innovador, que implica una alt grau de col·laboració entre els ajuntaments, la Mancomunitat i els agents de la vall, per assolir uns objectius de bones pràctiques paisatgístiques, s'entreveu com un factor que ha d'incidir positivament en la gestió futura del paisatge de la Vall de Camprodon.

Figura 22.28: Camp de golf a Camprodon.

Avaluació del paisatge

Debilitats

- La substitució de les tipologies constructives tradicionals per formes poc integrades, com les cases adossades, en indrets poc adients i sovint amb la utilització d'estils, materials i codis cromàtics estranys al paisatge de la Vall.
- L'ampliació i la modificació del traçat de les carreteres actuals sovint comporta la construcció de talussos de grans dimensions i de difícil revegetació, de manera que el seu impacte visual és molt alt. Els casos del tram de carretera entre Setcases i l'estació d'esquí de Vallter 2000, les àrees d'aparcament associades, junt amb el tram de carretera que va entre el càmping els Solans i el poble de Molló, són exemples de males pràctiques en el paisatge.
- La instal·lació de mobiliari urbà estereotipat i una publicitat estandaritzada està provocant impactes visuals negatius que degraden les entrades a nuclis com Setcases i Camprodon on els establiments turístics són importants.
- La disminució de les pastures comporta una homogeneïtzació del paisatge per la pèrdua d'espais oberts i l'augment dels matollars: landes de falguera, balegars i boixedes.
- La poca consideració que el planejament urbanístic presenta als principals riscos naturals. Especialment a la manca de valoració dels boscos amb funcions protectores contra l'erosió.

Amenaces

- La pressió urbanitzadora derivada de la promoció turística està posant en perill la qualitat del paisatge de bona part de la Vall, ja que s'estan urbanitzant zones com els fons de vall, fins ara espais molt valuosos per a l'economia tradicional i que presenten una fragilitat elevada des del punt de vista paisatgístic a causa de l'alta exposició visual a la que estan sotmeses.
- L'increment de temperatura d'un possible canvi climàtic reduiria la temporada nival i la possibilitat de crear neu artificial, afectant severament l'economia de la zona, i a algunes espècies tant de flora com de fauna.

Fortaleses

- Els nombrosos valors naturals, històrics, culturals i socials del paisatge ja són utilitzats en alguns casos com a atractius turístics que contribueixen al desenvolupament econòmic de la Vall.
- La baixa densitat de població permet la presència de paisatges tranquils i silenciosos, els quals, malgrat ser poc visibles i accessibles, tenen un alt valor per la seva raresa.

Oportunitats

- La demanda de la figura de parc natural per a les capçaleres del Ter i del Ritort, juntament amb la del Freser, ofereix la possibilitat d'establir un model turístic sostenible, és a dir, que permeti el desenvolupament de les poblacions locals i la preservació dels valors naturals
- El distintiu d'origen i qualitat agroalimentària IGP Vedella dels Pirineus, la marca de garantia Producte del Ripollès o els distintius de producció ecològica potencien la qualitat i comercialització de productes del sector primari de la Vall de Camprodon.
- La realització de diversos estudis sobre l'arquitectura pròpia del Ripollès hauria de permetre elaborar unes normes de construcció que evitin la substitució de l'arquitectura popular per d'altres que tendeixen a la banalització del paisatge.

Figura 22.29: Nucli urbà de Llanars, amb els nous creixements al fons de la vall.

Figura 22.30: La xarxa de camins de muntanya és un element clau pel foment del turisme de natura.

- La Carta de paisatge de la Vall de Camprodon és una eina destinada a mantenir i millorar els valors paisatgístics de la unitat. En aquests moments, els compromisos de la Carta que s'estan desenvolupant són:
 - Elaborar un catàleg de béns paisatgístics que inventariï i doti de protecció legal tots els elements i paratges de més valor (miradors, camins paisatgístics, arbres monumentals, etc.), amb el compromís d'aprovar-lo.
 - Fomentar la recuperació de pastures, prat i prats de dall, per mitjà d'un pla de viabilitat.

D'altra banda, s'han iniciat, també, els següents compromisos:

- Elaborar unes ordenances municipals conjuntes que tractin la dimensió paisatgística segons la diagnosi de la Carta del paisatge i els objectius de qualitat paisatgística del Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines, amb el compromís d'aprovar-les.

- Recrear i recuperar integralment una església romànica a decidir (pintures murals internes i externes, mobiliari, catifes, ...) així com el paisatge medieval del seu entorn.
- Elaborar un pla especial de protecció dels camins públics (històrics, ramaders, rals, etc.) de la Vall.
- Organitzar i executar un programa de formació específica per als agents turístics (restaurants, hotels i càmpings) com a primers receptors de la majoria de visitants a la Vall.

Objectius de qualitat paisatgística i proposta de mesures i accions

Els objectius de qualitat paisatgística (OQP) i la proposta de mesures (criteris) i accions que s'exposen a continuació són específics d'aquesta unitat de paisatge. Igualment, també són d'aplicació els definits per a tot l'àmbit territorial de les Comarques Gironines continguts en els capítols 13 i 14 de la present memòria (volum 1). Els poders públics i privats, així com els agents socials i la societat en general, han de vetllar pel compliment d'aquests objectius de qualitat paisatgística. El llistat de mesures (criteris) i accions són una proposta per assolir els OQP.

Objectius de qualitat paisatgística

- 22.1. Uns paisatges naturals ben conservats, amb qualitat paisatgística, viables ecològicament i que compaginin l'activitat agropecuària, l'aprofitament de recursos naturals i l'ús turístic i de gaudi.
- 22.2. Uns assentaments urbans de Camprodon, Molló, Llanars, Vilallonga de Ter i Setcases ordenats i que no comprometin els valors del paisatge que alberguen, ni els valors dels espais circumdants, i amb unes entrades de qualitat.
- 22.3. Uns fons de valls lliures de polígons industrials, càmpings, urbanitzacions disperses amb baixa integració paisatgística i amb unes infraestructures ordenades i ben integrades.
- 22.4. Uns fons escènics on hi ressalten els cims del Costabona, Bastiments, Gra de Fajol i Fontlletera ben gestionats i lliures d'elements aliens que distorsionin el seu perfil.
- 22.5. Un mosaic paisatgístic de boscos caducifolis i boscos de pi negre, prats alpins i neretars, matollars de ginebró, balegars, bruguerars, prats de dall, pastures i camps de conreu, mantingut i potenciat com a element d'alt valor estètic i ecològic.
- 22.6. Uns elements romànics i altres peces de caràcter patrimonial, preservats i vinculats al paisatge del voltant.
- 22.7. Un sistema d'itineraris i miradors que emfatitzin les panoràmiques més rellevants i permetin descobrir i interactuar amb la diversitat i els matisos dels paisatges de la Vall de Camprodon.

Criteris i accions

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a la protecció

- 22.1. Protegir els boscos de ribera, particularment els dels voltants del riu Ter i Ritort, per tal de garantir la seva funció ecològica i paisatgística.

- 22.2. Impulsar que els POUM dels municipis d'aquesta unitat de paisatge apliquin mesures de protecció del sòl als espais d'interès natural i connector següents: solana de Fontlletera-serra de Mont Roig; el Catllar de Setcases; planes al·luvials del Ripollès; puig de les Agudes, puig de Sistra i puig Moscós; baga de Carboners, bac de Setcases i vall de Carlat; riera de Feitús; Espinalva, Cavallera; la Rovira, bac de Sant Antoni, les Assuques; capçalera del Ritort; carena del puig de la Clapa, coll d'Ares i Montfalgars (veure mapa 5 de la cartografia general).
- 22.3. Conservar i, si s'escau, restaurar, tots els elements patrimonials inclosos en el catàleg del BCIN del Patrimoni Arquitectònic del Departament de Cultura i Mitjans Audiovisuals de la Generalitat de Catalunya. En aquest mateix sentit, protegir els entorns de cadascun dels elements patrimonials per tal que qualsevol actuació no en desvirtuï el context en el qual es trobin inserits aquests elements. Realitzar, alhora, estudis i anàlisis de visibilitats dels principals fites històrics i la seva vinculació amb les principals zones de cingleres i fons escènics rellevants de la Vall de Camprodon per tal de generar àmbits d'influència, i per tant, zones de protecció visual.

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a la gestió

- 22.4. Un dels principals trets de la unitat Vall de Camprodon és la presència de paisatges d'alta muntanya de caràcter alpí i subalpí, amb vegetació boreoalpina com són els boscos de pi negre, prats alpins i neretars. Cal valoritzar i gestionar les comunitats vegetals d'alta muntanya, pel seu valor com a hàbitats poc freqüents i definitòries d'un paisatge específic.
- 22.5. Els cultius destinats a la producció de cereals i farratges per a la ramaderia, les pastures dels replans i dels fons de vall, com també els prats de dall, afavoreixen la presència d'aus rapinyaires i d'altres espècies animals sensibles a les transformacions. Cal fomentar i mantenir aquests espais, especialment als llocs on el mosaic agroforestal es troba especialment degradat i reduït.
- 22.6. Consolidar i fomentar la Indicació Geogràfica Protegida (IGP) Vedella dels Pirineus Catalans i la Marca de Garantia Producte del Ripollès.
- 22.7. Les cobertes forestals de boscos caducifolis i coníferes, en vinculació amb els prats de conreu i els prats de dall que predominen pràcticament a la totalitat dels fons visuals, són de gran interès escènic. L'abandonament progressiu de les activitats agro-silvopastorils ha permès que les masses forestals es densifiquessin. No obstant això, cal mantenir les zones de pastures existents per tal de afavorir i potenciar la permanència del mosaic paisatgístic.
- 22.8. Preservar el valor patrimonial de la carretera C-38 entre Camprodon i el coll d'Ares, la carretera GIV-5223 entre la C-38 i Beget i la GI-5264 entre Camprodon i Setcases.
- 22.9. Garantir la qualitat del sòl no urbanitzable a les planeres de valls i marges de rius.
- 22.10. A la Vall de Camprodon hi ha importants exemples d'arquitectura romànica com l'església de Santa Cecília de Molló o el pont Nou i el monestir de Sant Pere de la ciutat de Camprodon. Aquest conjunt urbà –Camprodon–, destaca com a peça emblemàtica en la seva totalitat, ja que a més de peces

arquitectòniques rellevants, posseeix àmbits de valor associats amb l'espai públic com el passeig Maristany i el parc de la Font Nova. Addicionalment hi ha una xarxa important d'ermites, oratoris i santuaris que defineixen la resta de valor simbòlics i històrics de la unitat. Cal restaurar i mantenir les peces històriques i arquitectòniques emblemàtiques de la Vall de Camprodon.

22.11. Vetllar pel compliment dels acords i compromisos de la Carta del paisatge de la Vall de Camprodon. Són d'aplicació, entre d'altres, els següents compromisos (criteris i accions):

- 22.11.1. Encarregar l'elaboració d'unes ordenances municipals conjuntes que tractin la dimensió paisatgística segons la diagnosi de la Carta del paisatge i els objectius de qualitat paisatgística del Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines, amb el compromís d'aprovar-les. Les ordenances haurien d'establir un tractament homogeni per al paisatge dels sis municipis de la Vall de Camprodon, que sigui congruent amb els objectius de qualitat definits per la Carta del paisatge de la Vall de Camprodon, amb la finalitat de complementar la regulació paisatgística dels diversos planejaments urbanístics, siguin vigents o en tràmit.
- 22.11.2. Encarregar l'elaboració d'un catàleg de béns paisatgístics que inventariï i doti de protecció legal tots els elements i paratges de més valor (miradors, camins paisatgístics, arbres monumentals, etc.).
- 22.11.3. Fomentar la recuperació de pastures, prats i prats de dall en espais adients, especialment dins dels àmbits inclosos en la Xarxa Natura 2000.
- 22.11.4. Encarregar l'elaboració d'un manual de bones pràctiques per les intervencions en el patrimoni arquitectònic rural de la Vall de Camprodon.
- 22.11.5. Restaurar i revaloritzar elements clau del patrimoni arquitectònic i històric de la Vall que es troben en perill.
- 22.11.6. Promoure la recreació / recuperació integral d'una església romànica a decidir (pintures murals internes i externes, mobiliari, catifes, ...) així com el paisatge medieval del seu entorn.
- 22.11.7. Elaborar un pla especial de protecció dels camins públics (històrics, ramaders, rals, etc.) de la Vall de Camprodon.
- 22.11.8. Unificar la senyalització de la xarxa principal de camins de la Vall per tal que sigui més simple, clara i entenedora.
- 22.11.9. Encarregar, publicar i difondre unes directrius paisatgístiques de bones pràctiques per al sector turístic de la Vall.
- 22.11.10. Promoure la incorporació de criteris ambientals i paisatgístics en els establiments turístics.

22.11.11. Organitzar i executar un programa de formació específica per als agents turístics (restaurants, hotels i càmpings) com a primers receptors de la majoria de visitants a la Vall de Camprodon.

22.11.12. Traduir la Diagnosi realitzada a la primera fase de la Carta del paisatge en materials didàctics per ser utilitzats als centres educatius de la Vall de Camprodon.

22.11.13. Promoure la restauració paisatgística de les àrees afectades per les pistes de l'estació d'esquí de Vallter 2000. Encarregar i executar un seguit d'actuacions de millora de la imatge de l'estació d'esquí actuant sobre els talussos i entorns de les instal·lacions existents a la cafeteria – restaurant, l'eliminació de rètols obsolets, la instal·lació d'una senyalètica més adient, etc.

22.11.14. Promoure la restauració paisatgística de la planta trinxadora i de les àrees d'abassegament de Tegurà (pedrera de Setcases). Restaurar i ordenar tota la zona, minimitzant els impactes paisatgístics i visuals. Entre les possibles actuacions hi hauria: la reordenació de les activitats, els punts d'abassegament de materials, les basses de decantació, l'establiment de tanques vegetals a les vores de la carretera d'accés a Tegurà realitzades amb arbres i arbustos autòctons.

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a l'ordenació

- 22.12. Mantenir la compacitat dels nuclis urbans i evitar-ne la dispersió o l'aparició d'elements no concordants amb les alçades i tipologies pròpies de cada nucli urbà. En aquest sentit, cal evitar el creixement dispers dels nuclis urbans de Camprodon, Molló, Llanars, Vilallonga de Ter i Setcases, i millorar-ne la qualitat estètica dels seus accessos i perifèries residencials/industrials.
- 22.13. Afavorir unes límits clars i de qualitat entre els espais urbans i els espais oberts de les perifèries, evitant la ubicació d'activitats o instal·lacions no aptes en sòl agrícola per tal de preservar-ne la seva qualitat.
- 22.14. Evitar que noves infraestructures lineals i/o energètiques pertorbin l'estructura original i la panoràmica visual de les fites i fons escènics presents a la unitat; especialment dels més emblemàtics com Costabona, Bastiments, Gra de Fajol i Fontlletera.
- 22.15. El paisatge dels accessos als pobles del fons de vall de Camprodon es troba en un procés permanent de transformació en el qual s'hi han anat implantat petites indústries, magatzems i també activitats comercials i de serveis que aprofiten els avantatges d'estar situats davant de la carretera. Aquest fet es concentra als accessos del nucli de Camprodon. Es consideren bones pràctiques per a la millora dels accessos urbans, el soterrament de línies elèctriques i la integració paisatgística de les casetes que allotgen els transformadors elèctrics, l'eliminació gradual dels rètols publicitaris i dels suports obsolets, la regulació de mides, colors, materials i formes de la senyalització i de la retolació comercial, la incorporació d'arbrat i la rehabilitació d'elements patrimonials.

- 22.16. Cal considerar la presència del riu Ter i el Ritort com a factor important de l'ordenació del nucli de Camprodon, i del Ter a Setcases, en el sentit de justificar espais de transició de qualitat entre el front edificat i la ribera. En aquest espai de transició es localitzaran de manera preferent els sòls de cessió per a espais lliures, i es garantirà que el nou conjunt permeti la visibilitat entre el nucli urbà i el front fluvial. Per tant, caldrà tractar acuradament, en el marc del planejament urbanístic, els fronts urbans fluvials per tal de destacar el seu caràcter i potenciar el valor paisatgístic, així com establir mesures per recuperar la coherència formal en aquells fronts fluvials que l'hagin perduda a causa de la volumetria dels edificis o de la baixa qualitat de l'arquitectura.
- 22.17. El desenvolupament urbà tant de rehabilitació com de nova obra ha d'evitar la desfiguració de les fites paisatgístiques dels nuclis del patró d'assentaments de muntanya pirinenca (Espinavell, Molló, La Roca, Abella, Setcases i Tregurà), amb construccions, infraestructures, i en general, amb barreres visuals que impedeixin o dificultin considerablement la percepció de les imatges més interessants, per causa de la seva dimensió, forma o color.
- 22.18. Promoure una xarxa d'itineraris paisatgístics i de miradors accessibles a peu o amb vehicles, on la percepció i interacció amb el paisatge és més àmplia i suggerent. Aquesta xarxa, que comprèn miradors i camins existents, i d'altres a consolidar, hauria de rebre, allà on correspongui, les actuacions necessàries de condicionament, senyalització, manteniment i difusió per tal de potenciar la funció de facilitar la percepció dels valors del paisatge i el coneixement del territori. Són els miradors de Tregurà de Dalt, el collet de Xoriguera, Sant Antoni Vell i el coll d'Ares, i els itineraris paisatgístics a peu o bicicleta del GR-11, Ribes de Freser-Camprodon i Feitús-Costabona; i els motoritzats de Camprodon-coll d'Ares, Setcases-Espinavell, Setcases-Ribes de Freser i la Roca-Ribes de Freser (veure mapa 22.2, al final de la fitxa). Integrar el conjunt de miradors i itineraris al Pla territorial parcial de les Comarques Gironines.